

Lausunto esityksestä maakuntien perustamiseksi ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Opiskelijahuollon ja opiskelijaterveydenhuollon järjestäminen ammatillisessa koulutuksessa

Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry katsoo, että hallituksen esitys sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä parantaa opiskelijahuollon palveluiden yhdenvertaista saatavuutta. Pidämme tärkeänä, että sosiaali- ja terveysterveystoimet organisoidaan riittävän laajan kantokyvyn omaaville organisaatioille. Tämä toivottavasti poistaa nykyistä epätasa-arvoa opiskelijaterveydenhuollon ja opiskelijahuollon järjestämiseen liittyen. TEAvisarin tulokset kertovat, etteivät kuntien kuraattori-, psykologi- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut toteudu tasa-arvoisesti.

Ammattiin opiskelevien opiskelijahuolto on parannettava. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, THL:n kouluterveyskyselyn ja TEAvisarin mukaan epäedulliset terveystottumukset kuten tupakointi ja vähäinen liikunta sekä sosiaalinen epäluottamus ja ulkopuolisuuden kokemukset kasautuvat ammattiin opiskeleville nuorille. AMKE on huolissaan väestön kasvavista terveyseroista.

AMKE edellyttää, että uusi laki mahdollistaa sen, että jatkossa yksi taho koordinoi opiskelijaterveydenhuollon ja opiskelijahuollon kokonaisuutta koulutuksen järjestäjään päin.

Vuonna 2014 voimaan astunut oppilas- ja opiskelijahuoltolaki yhdisti yhteisöllisen ja yksilöllisen opiskelijahuollon kokonaisuudeksi. Esitetty sote-uudistus muuttaa palveluiden tuottamisen ja järjestämisen rakenteita niin, että tästä tavoitteesta kiinni pitäminen on erityisen vaikeaa.

Lakiesityksessä on kuvattu kunnan ja maakunnan välillä olevaa rajapintaa opiskelijahuollon palveluissa. Terveystoimien osalta kunnan ja maakunnan on tehtävä lakisääteisesti yhteistyötä. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut on sovittava yhteen.

Koulutuksen järjestäjien enemmistö on muita organisaatioita kuin kuntia, joten ammatillisen koulutuksen opiskelijahuollolla on ylitettävänä kaksinkertainen rajapinta. Sujuvan tiedonkulun ongelmat koulutuksen järjestäjä-kunta-maakunta-kolmikossa ovat erityisen haasteelliset.

Palveluiden siirtäminen maakuntiin lisää ainakin alkuvaiheessa byrokratiaa, koska on rakennettava uusi järjestelmä ja kriteerit siihen, millä perusteella opiskeluhuollon palveluja jatkossa kuntiin ja yksityisille oppilaitoksille ja niissä opiskeleville opiskelijoille kohdennetaan.

Yhteisöllinen opiskeluhoultotyö on ensisijainen opiskeluhoollon toimintamuoto ja siksi opiskeluhoollon kuraattorien ja psykologien toimiminen kiinteästi koulussa ja oppilaitoksissa on tärkeää. AMKE tukee näkemystä, että terveydenhoidon palveluiden tulee olla edelleen saatavilla ammatillisessa oppilaitoksessa. Hallituksen esityksessä korostetaan opiskelijahuollon ja opiskelijaterveydenhuollon palveluiden saavutettavuuden turvaamista ja nimetään ne ”matalan kynnyksen lähipalveluiksi”.

Opiskelijahuoltoon vaikuttaa myös maakunta- ja sote-uudistuksen lisäksi vuoden 2018 alusta voimaan tuleva ammatillisen koulutuksen reformi. Se tuo oikeuden opiskelijahuollon palveluihin 50 000 aikuisopiskelijalle.

AMKE pelkää, että kaksi peräkkäisinä vuosina tapahtuvaa muutosta aiheuttavat ongelmia palveluiden sujuvaan järjestämiseen, vaikka toiminnan määrällisestä laajentumisesta aiheutuviin kustannuksiin on varauduttu julkisen talouden suunnitelmassa.

Yksityiskohtaiset esitykset opiskelijahuollon ja opiskelijaterveydenhuollon järjestämisestä

AMKE edellyttää, että uusi laki mahdollistaa sen, että jatkossa yksi taho koordinoi opiskelijaterveydenhuollon ja opiskelijahuollon kokonaisuutta koulutuksen järjestäjään päin.

Maakuntalakiluonnoksen mukaan maakunta voi kuntien kanssa sopia hoitavansa 6 § 1 momentin tehtäväalojen (sosiaali- ja terveydenhuolto sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen) tehtäviä, jotka kuuluvat kunnan hoidettavaksi ja rahoitettavaksi. Siirto edellyttää, että kunnat osoittavat rahoituksen siirrettävien tehtävien hoitamiseen.

AMKE esittää, että ammatillisen koulutuksen opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalvelut voidaan siirtää kunnilta maakunnan tehtäväksi, jos kunnat ja maakunnat ovat tästä yksimielisiä. Tämä mahdollisuus on oltava myös silloin, kun vain osa maakunnan alueen kunnista muodostaa koulutuskuntayhtymän. Tämä saattaa edellyttää maakuntalakiin lisättäväksi pykälän, joka mahdollistaa maakunnan ja kuntien välisen yhteistyön ja sopimisen sekä tehtävän hoitamisen samaan tapaan kuin yhteistyö kuntien kesken on kuntalain mukaan mahdollista.

AMKE edellyttää, että muutosvaiheessa ammatillisen koulutuksen järjestäjien, kuntien ja maakuntien välisiä yhdyspintoja tulee vahvistaa. Selvitystyön yhteydessä ammatillisen koulutuksen opiskelijahuollon järjestämisen erilaisista kunta- ja maakuntakohtaisista malleista on laadittava kartoitus.

AMKE huomauttaa, että maakunta- ja sote-uudistus aiheuttaa uudistamistarpeita oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin ja parhaillaan eduskunnan käsittelyssä olevaan ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöön. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa tulee mm. täsmentää, miten kunnan vastuulla olevien

Lausunto sivistysvaliokunnalle
13.6.2017 kello 12
HE 15/2017

opiskelijahuoltopalveluiden rahoitus ja järjestämisvastuu määräytyvät, kun koulutuksen järjestäjä voisi toiminta-alueensa lisäksi järjestää opetusta vapaasti eri puolella maata. Luontevaa on, että jatkossa koulutuksen järjestäjäkohtainen suunnitelma opiskelijahuollon järjestämisestä laaditaan kuntien sijasta maakunnan kanssa. Ammatillisen koulutuksen lainsäädännön muutostarpeet riippuvat opiskelijahuoltolain muutoksista.

Nuorten osallisuus kuntatasolla ja maakuntatasolla

AMKE pitää tärkeänä, että ammatillisen koulutuksen opiskelijat huomioidaan tasavertaisesti maakunnallisissa nuorisovaltuustoissa. Nuorisovaltuustoja kootessa tulisi huomioida myös erityistä tukea tarvitsevien nuorten edustus.

Maakunnan tehtävät

AMKE kannattaa maakunnalle esitettyä tehtävien kokonaisuutta, jonka ulkopuolelle jää opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämislupaa edellyttämä koulutus.

Esityksen mukaan maakunnan aluekehittämistehtäviin kuuluvat nykyinen työvoimakoulutus ja kotouttamiskoulutus, jotka maakuntaudistuksen yhteydessä uudistuvat kasvupalveluiksi. AMKE muistuttaa, että näistä tehtävistä huolehtivat usein ammatillisen koulutuksen järjestäjät, joita löytyy maakuntien innovaatiokumppaneiksi ja palveluiden tuottajiksi kaikista maakunnista.

Maakunnalle tulee myös työvoimatarpeen ja koulutuksen ennakointitehtävä, mikä on merkittävä ammatillisen koulutuksen näkökulmasta. AMKE muistuttaa, että opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnoima tutkintoon johtava koulutus on osa maakunnan innovaatio- ja elinkeinopoliittista järjestelmää. AMKEN mukaan ennakoinnissa on tärkeä huomioida väestön ja työelämän osaamistarpeet kokonaisuutena. Ennakointi näyttää näiltä osin tulevaisuudessakin jäävän hajanaiseksi ja maakunnallisen ja valtakunnallisen ennakoinnin suhde määrittelemättä.

Usein paras ja ajantasaisin näkemys työvoimatarpeesta syntyy koulutuksen järjestäjien ja yritysten välisessä vuorovaikutuksessa, mitä maakunnan tulee tukea.

Moniammatillisen yhteistyön tulevaisuus osana laajempaa nuorisotakuuta

Hallituksen toimintasuunnitelman 2017–2019 Ohjaamoiden toiminta vakiinnutetaan. AMKE pelkää, että Ohjaamoiden jääminen maakuntien tehtäväksi irtaannuttaa ne nuorten työpajatoiminnasta ja ammatillisesta koulutuksesta. On vaara, että se johtaa päällekkäisten palveluiden rakentamiseen.

Tehokkain vaikuttavuus saadaan, kun Ohjaamo toimii tiiviissä yhteistyössä ammatillisen koulutuksen kanssa. AMKE kantaa huolta nuorten työpajojen rahoituksesta muutoksessa.

Koulutuksen riittävyys sosiaali- ja terveydenhuollon ammatteihin

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat määrällisesti suurin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöstön kouluttaja. Vuosittain valmistuu noin 10 000 sosiaali- ja terveydenhuollon perustutkinnon suorittanutta lähihoitajaa. Lisäksi ammatillista koulutusta on tarjolla useilla sosiaali- ja terveydenhuollon erityisaloilla kuten päihdehuolto, kehitysvamma-ala, viittomakieli, lasten ja nuorten erityistarpeet. Lakiesityksen mukainen sote-ratkaisu muuttaa osaamistarpeita ja työtapoja niin, että täydennyskoulutustarve on tällä kohderyhmällä valtaisa. Osaamistarpeiden muutos johtaa ammatillisten tutkinnon perusteiden uudistamiseen.

AMKE toteaa, että eduskunnan käsittelyssä olevan ammatillisen koulutuksen lakiesityksen mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjät eivät vuoden 2018 alusta maksa koulutuskorvauksia kuin oppisopimuskoulutuksesta. Nykyisin koulutuskorvauksia maksetaan yhteensä 5,5 miljoonaa euroa, josta 4,5 miljoonaa kohdistuu sosiaali- ja terveysalan työssäoppimiseen. Muiden alojen työssäoppimisesta koulutuskorvauksia ei ole maksettu.

Tämä summa on merkittävä erityisesti ottaen huomioon ammatillisen koulutuksen rahoituksen väheneminen vuoden 2012 jälkeen. Työnantajien on nähtävä yhteistyö ammatillisen koulutuksen kanssa osana osaavan työvoiman rekrytointia ja ammattialan vetovoiman kehittämistä.

Vankiloissa annettava tuki ja koulutus osana moniammatillista toimintaa vankien parissa

Ammatillisen koulutuksen käsittelyssä olevan lainsäädännön mukaisesti vankiloissa annettava ammatillinen koulutus on joidenkin koulutuksen järjestäjien erityinen tehtävä. AMKE on tukenut ajatusta siitä, että kyseessä on nk. erityisvastuu ja tehtävä, joka ohjataan vain tietyille koulutuksen järjestäjille. Näin luvan saaneet koulutuksen järjestäjät voivat pitkäjänteisesti erikoistua ja vahvistaa osaamista kyseisen kohderyhmän kouluttamisessa.

Järjestämislupien käsittely ja erityistehtävien hakeminen ajoittuvat kesään ja alkusyksyyn. Tämän jälkeen nähdään, onko kyseiseen toimintaan riittävästi halukkaita. Ammatillisen koulutuksen rahoitusmallin monimutkaisuus aiheuttaa osittain epäselvyyksiä siitä, voidaanko toimintaan ohjatulla rahoituksella järjestää kyseinen koulutus.

Lausunto sivistysvaliokunnalle
13.6.2017 kello 12
HE 15/2017

Lisätietoja:

toimitusjohtaja Petri Lempinen, petri.lempinen@amke.fi p. 040 766 7805

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry on 85 koulutuksen järjestäjän valtakunnallinen etujärjestö. AMKEN jäsenet kouluttavat yli 90 % kaikista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista.